

## Wokół tzw. samodzielności finansowej studenta

Student ubiegający się o stypendium socjalne zobowiązany jest do przedstawienia dokumentów ilustrujących dochody swoje i swojej rodziny. Ustawodawca dopuszcza jednak pewne odstępstwa od tej zasady. Chodzi o tzw. samodzielności finansową studenta. Dla jej uznania niezbędne jest spełnienie określonych przesłanek.

Jacek Pakuła 10 lipca 2023

Co do zasady, student ubiegający się o stypendium socjalne, zobowiązany jest do przedstawienia dochodów swoich i członków swojej rodziny. W tym miejscu odsyłam do wpisu pt. [Definicja rodziny studenta na użytek stypendium socjalnego](#).

Zasada wyrażona w art. 88 ust. 1 pkt 1 PSWiN (pojęcie rodziny studenta) może być przełamana m.in. w przypadku wystąpienia tzw. samodzielności finansowej studenta, zdefiniowanej w art. 88 ust. 2 PSWiN. Przepis ten jest źródłem wątpliwości i dlatego warto zagadnienie samodzielności finansowej uporządkować.

Ale po kolei... Najpierw przepis art. 88 ust. 2 i 3 PSWiN:

2.

*Student, który nie prowadzi wspólnego gospodarstwa domowego z żadnym z rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych, może ubiegać się o stypendium socjalne bez wykazywania dochodów osiągniętych przez te osoby oraz będące na ich utrzymaniu dzieci niepełnoletnie, dzieci pobierające naukę do 26. roku życia, a jeżeli 26. rok życia przypada w ostatnim roku studiów, do ich ukończenia, oraz dzieci niepełnosprawne bez względu na wiek, jeżeli spełnia jeden z następujących warunków:*

1) ukończył 26. rok życia;

2) pozostaje w związku małżeńskim;

3) ma na utrzymaniu dzieci, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. d;

4) osiągnął pełnoletność, przebywając w pieczy zastępczej;

5) posiada stałe źródło dochodów i jego przeciętny miesięczny dochód w poprzednim roku podatkowym oraz w roku bieżącym w miesiącach poprzedzających miesiąc złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 3, jest wyższy lub równy 1,15 sumy kwot określonych w art. 5 ust. 1 i art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.

3.

*Student, o którym mowa w ust. 2, składa oświadczenie, że nie prowadzi wspólnego gospodarstwa domowego z żadnym z rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych.*

Po pierwsze, samodzielność finansowa nie przesądza o uprawnieniu do stypendium socjalnego, ale o kręgu osób, których dochód należy uwzględnić obliczając dochód na użytek tego stypendium. W praktyce więc po stypendium socjalne sięgają zarówno studenci, którzy we wniosku wpisali również swoich rodziców i rodzeństwo, jak i studenci bez rodziców.

Po drugie, to student deklaruje, czy jest samodzielny finansowo. Niezbędne jest złożenie przez studenta oświadczenia (ust. 3), z którego wynika, że student nie prowadzi gospodarstwa z żadnymi z rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych. Dopuszcza się oświadczenie jako odrębny załącznik do wniosku, ale również wniosek o przyznanie stypendium socjalnego może zawierać taką adnotację.

Po trzecie, treść oświadczenia podlega ocenie przez organ stypendialny. Przykładowo, jeśli z oświadczenia wynika, że student nie prowadzi gospodarstwa z ojcem, a co do matki nie ma stosownej informacji, to nie można przyjąć automatycznie, że student jest samodzielny. Dopiero oświadczenie, że student nie prowadzi gospodarstwa z żadnymi z rodziców, albo np. nie prowadzi gospodarstwa z ojcem, a matka nie żyje może skutkować przyjęciem, że student faktycznie jest samodzielny finansowo. Może

zdarzyć się, że student oświadcza, że nie prowadzi gospodarstwa z matką, a ojciec jest nieznan. Oznacza to, że organ stypendium powinien zobowiązać studenta do przedstawienia zupełnego aktu urodzenia dziecka (studenta), z którego będzie wynikać, że ojciec jest nieznan. Warto pamiętać, że nie ma automatyzmu w uznaniu, że student jest samodzielny finansowo. Trzeba bowiem zweryfikować twierdzenia studenta, czy rzeczywiście nie prowadzi gospodarstwa z żadnym z rodziców, a także niezbędne jest wystąpienie formalnie jednej z przesłanek samodzielności finansowej.

Po czwarte, uznanie, że student jest samodzielny finansowy pozwala na pominięcie rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych, a także będących na utrzymaniu tych osób dzieci niepełnoletnich, dzieci pobierających naukę do 26. roku życia, a jeżeli 26. rok życia przypada w ostatnim roku studiów, do ich ukończenia, oraz dzieci niepełnosprawnych bez względu na wiek. Jeśli więc student zawarł związek małżeński lub wychowuje dzieci, to tych osób - małżonka i dzieci - nie sposób pominąć.

Po piąte, magiczne 5 przesłanek samodzielności finansowej oznacza, że jest 5 dróg do uznania, że student jest samodzielny finansowo. Zawsze, bez względu na wybór jednej z pięciu dróg, student musi złożyć oświadczenie, że nie prowadzi gospodarstwa z żadnym z rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych.

Warto pochylić się nad rozumieniem sformułowania "*nie prowadzi wspólnego gospodarstwa domowego*". Ustawodawca nie zdefiniował tego określenia, co nie oznacza, że nie można odkodować jego znaczenia. Uzasadnione jest sięgnięcie m.in. do [Wielkiego Słownika Języka Polskiego \(WSJP\)](#), zgodnie z którym "*gospodarstwo*" oznacza "*ogół osób mieszkających razem i wspólnie się utrzymujących*". W ustawie o świadczeniach rodzinnych pojawia się definicja "*osób pozostających na utrzymaniu*" - oznacza to "*członków rodziny utrzymujących się z połączonych dochodów tych osób*". Natomiast przepisy ustawy o pomocy społecznej definiujące rodzinę wskazują, że chodzi o "*osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące*".

W mojej ocenie, z uwagi na cechy przypisane studentowi i studiowaniu, a także z uwagi na rozumienie, że system pomocy materialnej dla studentów wpisuje się w szeroko rozumianą pomoc państwa (władzy publicznej) osobom chcącym uzyskać wyższe wykształcenie, należy sięgnąć po przywołane powyżej trzy definicje, aby prawidłowo odkodować znaczenia sformułowania "*nie prowadzi wspólnego gospodarstwa domowego*".

Mogłoby się bowiem wydawać, że skoro mowa o osobach mieszkających razem, to podejmowanie studiów w innym mieście niż dotychczasowe miejsce zamieszkania (zameldowania) automatycznie oznacza przyjęcie takiej samodzielności. A przecież powszechne jest zjawisko, że student podejmuje naukę w innym mieście, zamieszkuje w domu studenckim, ale nadal utrzymana jest więź gospodarcza z rodzicami. Może ona polegać na wizytach w domu rodzinnym i otrzymywaniu dosłownie gotowych dań i paczek żywnościowych, opłacaniu stacji, zakupu odzieży i obuwia itd. Można spotkać się z tłumaczeniami studentów, że nie prowadzą oni wspólnego gospodarstwa z rodzicami, ale korzystają z nieruchomości będącej własnością rodziców, w ramach np. umowy bezpłatnego użyczenia - gdzie wszelkie opłaty, albo chociażby czynsz, ponoszą rodzice. Trudno dać wiarę, że nie ma tutaj więzi gospodarczej, skoro student korzysta z mienia będącego własnością rodziny. Podobnie, nie sposób uznać, że student jest samodzielny finansowy, gdy powołuje się, że nie prowadzi gospodarstwa z rodzicami, ale otrzymuje od nich wsparcie finansowe co miesiąc, raz na kwartał, z okazji danej sesji itd.

Skoro więc pamiętamy o oświadczeniu studenta, to warto pochylić się nad przesłankami uznania samodzielności finansowej. To jednak temat na kolejny wpis.

---

Oferta webinarów dostępna jest na stronie [Instytutu Prawa Szkolnictwa Wyższego i Nauki](#) - w zakładce [Webinary](#).

---

*Blog pt. Pomoc materialna dla studentów jest częścią zadania publicznego współfinansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki otrzymanych w 2023 r. w ramach konkursu „Organizowanie i animowanie działań na rzecz środowiska akademickiego”.*

